

OMAGIU LUI ȘTEFAN CEL MARE

Cuprins:

Despre Stefan cel Mare ... pag. 2

Dimitrie Bolintineanu – „Muma lui Stefan cel Mare” ... pag. 2

Dimitrie Bolintineanu – „Cupa lui Stefan” ... pag. 3

Dimitrie Bolintineanu – „Barlad” ... pag. 4

Dimitrie Bolintineanu – „Baia” ... pag. 5

Dimitrie Bolintineanu – „Codrul Cosminului” ... pag. 6

Dimitrie Bolintineanu – „Stefan la moarte” ... pag. 8

Dimitrie Bolintineanu – „Dumbrava rosie” ... pag. 8

Dimitrie Bolintineanu – „Visul lui Stefan cel Mare” ... pag. 9

Dimitrie Bolintineanu – „Cetatea Alba (Akerman)” ... pag. 11

Dimitrie Bolintineanu – „Mania lui Stefan” ... pag. 13

Dimitrie Bolintineanu – „Aprodul Purice” ... pag. 14

Dimitrie Bolintineanu – „Copilul din casa” ... pag. 15

Ctitoriile lui Stefan cel Mare ... pag. 16

Ștefan cel Mare (1457–1504)

“bărbat cu nimic mai prejos decât comandanții eroici, de care atât ne mirăm [...] este cel mai vrednic să i se încredințeze [...] cinstea de comandant împotriva turcilor.”

Ion Dulgosz, *Istoria Poloniei*

Iată cum este lăudat de străini acest mare domnitor al Moldovei. Domnia lui Ștefan cel Mare a reprezentat punctul culminant al luptei pentru neatârnat și afirmare a românilor moldoveni. În plan intern, voievodul a realizat acel echilibru social care i-a îngăduit să consolideze instituțiile statului și să dea Moldovei stabilitate și prosperitate. Cei 47 de ani de domnie au fost marcați de numeroase bătălii: cu ungurii la Baia (1467), cu tătarii la Lipnic (1469), cu polonii la Codrii Cosminului (1497), dar mai ales cu turcii la Vaslui (1475), Războieni (1476), Cătlăbuga (1485), Scheia (1486). În timpul domniei sale prestigiul internațional al Moldovei a crescut foarte mult.

Scriitorul român Dimitrie Bolintineanu îi închină multe poezii și opere. Iată doar câteva dintre ele.

Muma lui Ștefan cel Mare

I

Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel,
Unde cură-m poale un râu mititel,
Plânge și suspină tânăra domniță,
Dulce și suavă ca o garofiță;
Căci în bătălie soțul ei dorit
A plecat cu oastea și n-a mai venit.
Ochii să albaștri ard în lăcrimele
Cum lucesc în rouă două vioarele;
Buclele-i de aur cad pe albu-i sân,
Rozele și crinii pe față-i se-ngân.
Însă doamna soacră lângă ea veghează
Și cu dulci cuvinte o îmbărbătează.

II

Un orologiu sună noaptea jumătate.
La castel în poartă oare cine bate?
– “Eu sunt, bună maică, fiul tău dorit;
Eu, și de la oaste mă întorc rănit.
Soarta noastră fuse crudă astă dată;
Mica mea oștire fuge sfărâmată.
Dar deschideți poarta... Turcii mă-nconjur...
Vântul suflă rece... Ranele mă dor...!”
Tânăra domniță la fereastră sare.
– “Ce faci tu, copilă?” zice doamna mare.
Apoi ea la poartă atunci a ieșit
Și-n tăcerea nopții astfel i-a vorbit:

- "Ce spui tu, străine? Ștefan e departe;
Brațul său prin taberi mii de morți împarte.
Eu sunt a sa mumă; el e fiul meu;
De ești tu acela, nu-ți sunt mumă eu!
Însă dacă cerul, vrând să-ngreueze
Anii vieții mele și să mă-ntristeze,
Nobilul său suflet astfel l-a schimbat;
Dacă tu ești Ștefan cu adevărat,
Apoi tu aice fără biruință
Nu poți ca să intri cu a mea voință.
Du-te la oștire! Pentru țară mori!
Și-ți va fi mormântul coronat cu flori!"

II

Ștefan se întoarce și din cornu-i sună;
Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe... Dușmanii zdrobiți
Cad ca niște spice, de securi loviți.

Cupa lui Ștefan

Într-o monastire din trecut rămasă,
În domneasca sală se întinde masă.
Misail prezidă ăst banchet voios
Și în timpul mesei zice dureros:

- "Ștefan după moarte lasă moștenire
Arcul său și cupa l-astă monastire.
Cu Cantemireștii leșii au venit
Și prădând lăcașul, arcul au răpit;

Însă nu răpiră cupa minunată!
Ea trăiește încă, de mirare!... Iată!"
El arată cupa... Toți s-au minunat.
Ea era săpată dintr-un matostat.

Servii toarnă-ntr-ânsa dulce tămâioasă.
Fiecine-nchină pentru o frumoasă.
Când la cel din urmă rândul a venit,
Misail ia cupa și-astfel a vorbit:

- "Unde este timpul cel de vitejie?
Timpul de mari fapte?... Vai! n-o să mai vie?
A căzut Moldova, căci orice români
Se roșesc la gândul a mai fi stăpâni

Ei îmbracă manta de înțelepciune;
Dar ca să-și ascunză trista slăbiciune.
Dar înțelepciunea fără-a cuteza,
E ca cutezarea fără-a cugeta.

Când vedem sfioasă patria română,
Ne-aducem aminte vorba cea bătrână:
Cel ce-i mai aproape de mormântul său
La ideea morții tremură mai rău!

Ștefan nu mai este... Însă o să vie
Alți Ștefani cu viață și cu bărbăție:
Dacă timpul d-astăzi ne apasă greu,
Viitorul este al lui Dumnezeu!

Însă pân' să vie lanțul să ne rupă,
Nu va mai bea nimeni din această cupă;
Când un suflet mare se va arăta
Hâburile cupei le va aduna.”

Zice,-aruncă cupa și o sparge-n trei...
Nimeni n-a strâns încă hâburile ei.

Bârlad

Turcii intră-n țară, trec, se grămădesc,
Alții totodată la hotar murgesc.
Dar Ștefan cel Mare cu oștile sale
Spre Bârlad se duce și-i așteaptă-n cale.
Un boier îi zice: – “Doamne! Mulți mai sânt,
Mulți se varsă turcii pe acest pământ!”
Ștefan îi răspunde: – “Și mai bine-mi pare.
Nu vom sta noi nimeni fără de lucrare.”
Zice. Late valuri cetele-i pornesc.
Pulberea se-nalță, armele lucesc.
Domnul pune oastea sub trei capi de țară.
Avangarda pleacă... Lupta-ncepe-amară.
Numărul lor mare pe moldavi îi strânge-
Soarele s-ascunde sub un nor de sânge,
Noaptea împrumută zilei val de dor,
Negură și pâclă pe pământ cobor.
Cum din munți coboară două repezi unde,
Se-ntâlnesc pe cale, scot mugiri profunde,
Apoi preunate, pe un singur pat,
Spumegă, și-aleargă, și-alergând se bat.
Astfel se-ntâlniră ambele armate
Și d-a lor lovire par împovărate.
Oameni puși să sune, prin adânci păduri,
Sună din cimpoaie, buciume, tamburi.
Turcii stau și-ascultă larma depărtată!
Cu-alte trei armii cred c-au să combată.
Râul îi constrânge. Umbra ce s-a-ntins
Îndoiește spaima. Focul lor s-a stins.
Cei mai mari s-adună... Ce vor face oare?
Buciumele sună, răspândesc teroare.
Unul ia d-a fuga... Toți îl urmăresc,
Ca pulberea-n vânturi toți se risipesc.

Ștefan îi preurmă, fuga lor nu-i scapă.
Mulți, cuprinși de spaimă, sar și pier în apă.
Alții, între dâșii singuri se ucig,
Alții-n spada noastră, năvălind, se-nfig.
Astfel multe paseri, prin furtuni turbate,
Zboară risipite, par înspăimântate!
Unele s-aruncă peste râpi și mor,
Altele pe sânul celor ce le-omor.
Râul spumă sânge. Turburile-i valuri,
Strânse de cadaveri, se revărs pe maluri.
Ștefan, pretutindeni îi doboară-amar,
Dându-le gonire până la hotar,
Cum pe calea coasei, pe întinse crânguri,
Maldărul cel verde zace rânduri, rânduri!
Astfel pretutindeni zac și morții lor.
Corbii, cete late, peste dâșii zbor.

Dar Ștefan cel Mare capii îi unește
La voioase mese și-astfel le vorbește:
- "Raz-acestei lupte petrecută-n nori,
Luce ca lumina soarelui în zori,
Dar a sa lumină foarte lucitoare,
Să nu ne răpască prin a sa vulvoare.
Fala e un soare mândru, strălucit,
Ce orbește ochiul care l-a privit."
Astfel zice domnul. Cupele-aurite,
Cheamă, prin toaste, zile strălucite.
Tinere fecioare cununau cu flori,
Cu-a lor dulce mână, bravii vingători.
Altele, pe harpe, cântă dulce, lin,
Gloria română și-al Moldovei chin.
Iar Ștefan ascunde fața-i strălucită
În regala-i mantă cu aur mândrită.

Baia

I

Trage-ți încă-o dată spada fulgeroasă,
Țară de mari fapte, țara mea frumoasă.
Un minut în viață tu te-ai odihnit
Și pe păru-ți mândru florile-au pălit!
Dulcile surâderi pe buze de fecioare
Stinsu-s-au la umbra grijii gânditoare.
Peste tot răsună cântece de dor
Cu suspine triste îngânate-ușor!

II

Cetele maghiare pe câmpii s-adun,
La cetatea Baia tabăra lor pun,
Mateiaș solește marelui Ștefan

Ca să-l recunoască drept un suzeran.
Dar eroul nostru încă-i dă de știre:
– “Până ce românii, mândri de mărire,
Pentru țară moartea vor disprețui,
Mâinile de lanțuri nu-și vor umili!”

II

În cetatea veche ungurii-au rămas
Și-n plăceri molateci inimile las.
Într-o noapte tristă, într-o sărbătoare,
Ei înșeală dulce grija gânditoare.
Viața, dezbrăcată d-ale ei dureri,
Cură pentru dâșii plină de plăceri.
Dar p-atunci românii cu cel călcător
Nu beau dintr-o cupă viața țării lor.
P-a fecioarei frunte, aste sărbători
Nu puneau plăpânde și suave flori.

IV

Noaptea toate seamăn mai spăimântătoare,
Moartea le-mprumută valul de teroare.
Conjurați de-odată, în orgia lor,
Ei se dau ca mieii la cei ce-i omor.
Ștefan pune focul. Pe cetatea lată
Către cer se-nalță flacăra turbată.
Junele bacante, bete, despletite,
Mai cătând cu gura sărutări dorite,
Cu amanții tineri, spectacol amar!
Într-un râu de flăcări, repede dispar.

Iar Corvin cel mare, revărsând suspine,
Cu trei răni și singur fuge cu rușine.

Codrul Cosminului

I

Vânturile negre, într-a lor turbare,
Nu bat fața mării fără încetare;
Iar tu, dragă țară, pace nu mai ai!
Nu se șterse bine sângele pe plai
Și alt râu de sânge mâine o să-l ude!
Mâine, alte lupte! Alte doruri crude!
Fiii tăi trec viața sub armele lor;
Pruncii lor îi uită, părăsiți în dor!
Iară, vântul luptei geme cu turbare!
Un minut, o, țară, câtă dezmierdare!
Crude au să fie luptele ce vin!
Dar nepieritoare fi-vor cel puțin;
Ale tale lupte, splendide, sublime,

Te-or scăpa de moarte pe viitorime!

II

- "Nu a geme numai și-a vărsa suspine
E lăsat la inimi nobile, sublime!
Plângerea purcede din suflet robit
Unei vieți trândave ce l-a umilit!
Cel brev nu s-abate când cel rău îl frânge,
Ci cu arma-n mână se îmbată-n sânge."
Astfel strigă Ștefan și cu bravii săi
Pleacă cu urgie la Cosmin în văi.
Au intrat polonii pe văi la Cosmin;
Între două măguri ei coboară lin.
Soarele răsare; focul splendid luce,
P-amele lor mândre cade și străluce.
Liberă de grijă, moarte sau robie,
Inima lor zboară către bucurie.
Gândul lor întrece pasurile lor,
Către dulcea țară alergând cu dor.

Dar mai sus de măguri cei din țară vin,
Herăstrez stejarii câți pe râpi se-nclin;
P-ale lor tulpine aninați îi lasă;
Iar mai jos de dâșii armiile pasă.
Un semnal, și-aceste cete vor pieri.
Soarele dispare... Ceru-ngălbeni!...
Munții-nalți, vechi, scutur coama lor virgină,
Aburii se mișcă, se-nvârtesc, se-nclină.
Umbra se mărește... Aerul tăiat,
Strâns s-aruncă-n valuri, vâjâie turbat.
Muntele tresare! Trăsnete, mugiri,
Șuierări bizare, vaiete, răcniri
Se ridic în aer, cresc, se variază,
Și, din munte-n munte, trec, se repetează,
Brazii vechi ca lumea peste tot s-abat,
Cad din râpă-n râpă; orișiunde bat,
Stâncile, pe cale, gem, trăsnesc și saltă,
Se sfărâmă, pleacă, bubuiesc, tresaltă...
Cerul și pământul parcă se lovesc,
Până se confundă și se nimicesc.
Și-unde se revarsă pe văile adânci,
Alți munți formează din copaci și stânci.
Muntele rămâne negru dezvelit;
Râul schimbă cursu-i, geme năbușit;
Caii, cavalerii, cetele făloase,
Armele iau forme crude și hidoase,
Râuri largi de sânge din pământ țâșnesc,
Codrii-n fum și-n umbră, saltă, clocotesc!...

Ștefan însă vine cu a lui armie.
Ce mai e în viață, sfărâmă cu urgie.

Ștefan la moarte

Ștefan, domnul țării, pe cei mari unește
La Suceava veche și-astfel le vorbește:
– “Fiul meu cel june! Voi, români doriți!
Moartea mă culege dintr-ai mei iubiți.
Dorul pentru viață nu mă-ntristă foarte;
Omul chiar când naște face-un pas spre moarte.
Viața-i ca fantasma cu chipul plăpând
Ce prin nopți s-arată și se stinge blând.
Omu-i ca un vierme ce-n țărână pare
Un minut vederii și, lucind, dispăre.
Dar mă-ntristă foarte norul furtunos
Ce pe cerul țării trece neguros;
Soliman ce mâine poate se prepară
A lovi cu moarte draga noastră țară.
Ungurul cel falnic se supune lui.
În poloni credință nu mai poți să pui.
Un pilot cu minte prin furtuna tare
Nu desface toate pânzele ce are.
Astfel pân' ce fieru-i noi să-l încercăm,
Cu temeuri bune țara să-nchinăm.
Iar de-ar vrea să surpe legi și dalbe date,
Să muriți cu toții pentru libertate!
Nimeni nu-i în lume mai disprețuit
Ca cel rob ce poartă jugul mulțumit!
Nimic nu ne-nsuflă hulă ca poporul
Ce dorește viața cu robia, dorul!
E mai demn, mai nobil, oameni și pământ
Fața lor să schimbe sub un dalb mormânt,
Decât în robie neamul să trăiască
Și de-a lui rușine lumea să roșească!”

Dumbrava Roșie

I

Albert face știre lui Ștefan cel Mare:
– “Să depui puterea și-armele barbare!”
Pentru-aceste zise, domnul îi scria
Aste dalbe vorbe: – “Vino de le ia!”
Iar la-ai săi le zice: – “În această lume
Cât cerescul soare va purta un nume,
Nimeni nu va spune, cât am viețuit,
Că-a călcat străinul ăst pământ iubit
Și-a găsit în țară cugete-njosite,
Inimi degradate, brațe putrezite!
Nu cătați mulțimea celor ce sosesc
Și ascund în umbră soarele ceresc.
Inima la doruri e mai călduroasă,
Steaua-n noapte luce, e mai luminoasă!”

Zice; cere calu-i... Brava lui armie
Spre câmpia luptei pasă cu mândrie.

II

Ce-au făcut vitejii plini de bărbăție,
O, trufașe rege! Ieri, tu cu mândrie,
Le-mpărțeau al țării lăudat pământ,
Astăzi n-au nici locul unui strâmt mormânt.
Plângi, trufașe rege, căci a ta mândrie
A lovit cu moarte splendida Lehie!

III

Mii de pluguri ară. La fiecă plug,
Zece câte zece robii leși se-njug.
Astfel ară câmpul; iar prin arături,
Tot cu dâșii Ștefan seamănă păduri.

IV

Doi trimiși de unguri la Ștefan sosesc.
– “Doamne! Toți creștinii azi te fericesc.
Dar ilustre Ștefan, toți se roagă ție,
Pentru robii voștri prinși în bătălie...”
Astfel zic trimișii. Dar Ștefan cel Mare
Iată cum răspunde plin de turburare:

– “La vecinii noștri prăzi noi nu cătăm,
Însă când ne calcă știm să ne-apărăm.
Nu-i în datul nostru cruda tiranie,
Dar un aspru-exemplu am voit să fie.
Din această faptă naște-vor dumbrave
Ce-or vorbi prin veacuri de-amele moldave...
Noi scriem istoria nu pe cărți ce pier,
Ci pe frunți de popoli cu paloș de fier!”

Visul lui Ștefan cel Mare

Seara răspândește umbrele-i ușoare.
Și melancolia trece gânditoare.

Dar Ștefan cel Mare, rătăcit prin văi,
Dintr-un corn de aur cheamă bravii săi.

Inima-i zdrobită ca a lui oștire;
Țara-i întristată ca a lui gândire!

Pe un colț de piatră șade el în dor;
Vântul suflă păru-i lung, fluturător.

Pentru-ntâia oară inima lui plânge!

Ochii lui revarsă picături de sânge.

Acolo dă capul somnului mijind
Ce-i închide ochii cu-aripa-i d-argint.

Iată că apare o fecioară jună,
Ale cărei plete strălucesc la lună,

Negre și bogate sub cununi de flori;
Ochii ei asupra-i cad pătrunzători;

Cad ca două raze, dulci și călduroase,
Mâna ei atinge coamele-i undoase.

- "Ce? Eroul mare, umbra a grăit,
Însuși el suspină și s-a îndoit?"

Înțeleg fricosul ce ascuns lovește,
Robul ce sărută jugul ce-l strivește;

Dar un suflet mare, suflet de bărbat,
Nu-nțeleg, o, Ștefan, cum s-a întristat!

Mergi pe a ta cale, nu sta niciodată!
Urmă datoria care ți-e lăsată!

Orice-mpiedicare, stavili, vor pieri;
Cu-orice-mpiedicare țar-a ta va fi!"

Pe un nor de aur zboară ea cu fală;
Un parfum de roze pasul el exală.

Ștefan se deșteaptă, șterge fața sa,
Unde-o lăcrimă dulce se scura.

Luna argintie râde printre nori,
Dulcea filomelă cântă între flori;

Iar la focul lunii, când mi se deșteaptă,
Vede-a lui oștire care îl așteaptă.

Vede căpitanii ce îl înconjur
În tăcerea nopții le vorbește lor:

- "Fraților de arme, fala românească!
Dacă o să piară țara părintească,

Dacă-n cartea soartei este însemnat
A pieri poporul cel mai lăudat,

Cel puțin atuncea piară vitejește
Remușcând toiagul care îl lovește,

Ca un ager șarpe, ce rănit și-nvins,
Caută să muște cel ce l-a atins!

Astfel e românul și-n a lui cădere
Cine îl rănește, după dânsul pier!

Astfel e românul, astfel să pierim,
Și-n căderea noastră chiar să ne mărim!"

Mii de glasuri strigă... Luna bucuroasă
Dintr-un nor de aburi pare mai voioasă;

Stelele de aur mai cu foc lucesc
Și-n adâncul nopții văile mugesc:

- "Astfel e românul, astfel să pierim,
Și-n căderea noastră chiar să ne mărim!"

Cetatea Albă (Akerman)

Știți voi câte valuri se ridic pe mare
Când o vijelie suflă cu turbare?
Astfel sunt la număr mândrii musulmani
Ce-apără cetatea sclavă de mulți ani!

Într-un fluviu d-aur, soarele lucește
Și pe coifuri, arme, focu-i strălucește.
Ștefan stă sub cortu-i împletit cu fir,
Cetele Moldovei lângă el deșir.

Pasă dorobanții cei cu coapse late,
Cu sclipoase coifuri în argint lucrate.
Îi urmez panțirii ce pe cai în spume,
Caușoare vânturi lunecă prin lume.
Călărașii țării pe vânjoși fugari,
Îmbrăcați în zale ca bătrâni stejari.
Între toți curtenii pasă cu mândrețe,
În veșminte d-aur, cu frumoase fețe.
Apoi toporanii de securi armați
Și codrenii ageri și de toți stimați,
Ziși și pieptul țării, căci aveau chemare
S-apere Moldova de oștiri tătare.

După dâșii pasă sprinteni vânători
Renumiți în lupte ca săgetători.
Și tunarii țării toți în negre poarte,
Pestrițate-n roșu, crud simbol de moarte.
Mai veneau în urmă oști de mercenari
Cei cu fruntea mică, ce se zic tătari.
Unguri lați în spete, cu mustăți stufoase,
Leși cu părul galben, cu cerbice groase,
Apoi tighinenii și-alți republicani

Pasă mai de laturi cu-ai lor căpitani.
Ei erau vasalii lui Ștefan cel Mare
Și veneau la luptă după-a lui chemare.
Cetele române râur în câmpii
Ca râuri de ploaie după vijelii.

Cu Ștefan sub cortu-i toți capii s-adună
Ca să rânduiască lupta împreună.
Unul dintre dâșii vorba a luat:
– “Armia turcească crește ne-ncetat.
Dunărea tresare, geme sub povară
Și cu ne-ncetare varsă oști în țară.
Nu ar fi mai bine, mare domnitor,
S-așteptăm să vie noul ajutor?”
Ștefan îi răspunde cu vorbire lină:
– “Oastea noastră-i bravă, chiar de-ar fi puțină.
Lupul singur numai, știți aceasta voi,
E d-ajuns să spargă turme mari de oi.
Focul după fumu-i nu poți socoti;
Sufletul cu trupul nu poți potrivi;
Bărbăția sfântă care ne mărește
Numărului mare locul împlinește.
Mulțimile-neacă numărul cel mic;
Sufletele însă mai mult le ridic.
Astfel vijelia fumul sparge-ndată,
Dar mai mult aprinde flacăra-i turbată!”
Dorobanii pleacă. Soarele din nor
Se răsfrânge splendid pe pieptarul lor.

Viile răsfrângeri ce-n metal se-ngână,
Turbură, orbește armia păgână.
Lăncile pe piepturi lunecă ușor
Sau răstoarnă bravii după caii lor.
Sabia în coifuri intră sau se frânge;
Armele lucioase se roșesc de sânge.

Sângele se varsă... Paloșul de fier
Se înfige-n carne până la mâner.
Caii calcă leșuri, se încruntă foarte,
Oamenii se-mbată de turbata moarte.
Turcii iau de fugă... pasă spre cetate.
Poarta se deschide oștii sfărâmate.
Însă fugătorii, cu cei ce-i alung,
Cu spdele-n spate, tot-odat-ajung.
Cum pe fața mării după o furtună,
Valuri lângă valuri luptă împreună.
Astfel în cetate prin adânci strâmtori,
Mestecați se luptă vinși și-nvingători.
Strigăte de-nvingeri, de plângeri durere
Se înalță-n aer... Soarele repiere.

Pe o lată piață, printre fum și sânge,
Armia lui Ștefan mai ales se strânge.

Acolo-i saraiul. Paşa, cu puşini,
Apără haremul necat de creştini.
Ştefan îşi repede calul alb în spume,
Dintr-o gură-n alta trece mândru-i nume.
S-a luat saraiul. Sabie şi foc,
Pradă şi urgie fulger acest loc.

Cum prin vijelie sună felurite
Vânturile nopţii, printre stânci trăsnite,
Ploile muginde, tunetele-adânci,
Râurile turburi ce cobor din stânci,
Astfel se înalţă sunetele d-arme,
Strigătele d-oameni, crâncenele-alarme.

Locul de cadavre este semănat,
Sângele torente gâlgâie turbat.
Calul, la vederea leşurilor moarte,
Sforăie, resaltă, se-nspăimântă foarte;
A derăpănării umbră l-a lovit...
Omul singur vede, pare fericit!
În derăpănare sufletu-i se-mbată.
În oroarea morţii gloria sa cată.

O femeie turcă printre cete pasă...
Merge către Ştefan; în genunchi se lasă,
Îşi ridică vălul: ochii lăcrimaţi
D-o durere mare par împovăraţi.
Pe bălaia-i coamă flori apar voios
Cum luceşte p-aur smalţul graţios.
Şi cum crinii tineri printre raze-albesc,
Prin buzele-i rumeni dinţii strălucesc.
Astfel cum lumina soarelui văratic
Aureşte faţa lacului molatic,
Căutarea vie noată voluptos
În azuru-i dulce, candid, languros,
Sub albeaţa dulce după juna-i faţă,
Râur delicate valuri de roşată,
Ce dorinţi frumoase prin vis virginal,
Ca buchet de roze prin vas de cristal.

Ştefan cu mirare, calul său opreşte,
Crede-un vis ferice, care-l amăgeşte.
– “Cum în dalbe lupte tu eşti curajos,
Doamne! după luptă fii mărinimos!”
Ştefan se gândeşte. C-o mişcare face
Omul de s-alină, armele de tace.

Mânia lui Ştefan

Ştefan al Moldovei la Vaslui soseşte.
Cheamă pe miniştri, astfel le vorbeşte:
– “Morţi eraţi în viaţă şi v-am înviat!

Cu a țării cârmă cinste vi s-a dat.
Să vă fac plăcerea fără mărginire,
Am lipsit pe rude de a mea iubire,
Am jertfit prieteni și ostașii mei
Ce-au lucrat cu țara la mărimea ei;
Numai să domnească pacea p-ăst pământ
Și să pot a zice: pentru toți domn sânt!
La mărinimia care am avut
Pentru toți, răspundeți, ce fel ați făcut?
Voi primirăți cârma ca să o slăbiți!
Apărați coroana ca s-o umiliți!
Ca să cază domnul, ați voit să piară
Cu neatârnarea-i sfânta noastră țară.
Ați cătat mărirea, cinstea să-i luați,
La străini hulită s-o îngenuncheați!...
Căci a ei mărire dată-n al meu nume,
Mici și fără merit vă făcea în lume.
Neputând să mergeți unde suntem noi,
Ați voit să cază domnul pân' la voi.
Dar Ștefan cel Mare încă viețuiește!...
O, arcași! Îmi spuneți, țara ce dorește?"
"Moarte!" strig-arcașii... Sălile răsun...
Trei miniștri mândri capul lor răpun.

Aprodul Purice

S-aprinsese-n luptă Hroit cel tiran.
Când s-abate calul marelui Ștefan,
Purice-i oferă calul său îndată.
Domnul nu ajunge scara ridicată.
- "Doamne! Moviliță mă voi face eu,
Ca să poți să-ncaleci după gâtul meu!"
Zise și se pleacă. Ștefan, fără muncă,
Prin mijlocu-acesta pe fugar s-aruncă.
- "Purice, sărace! De voi câștiga,
În movilă-naltă eu te voi schimba.
Omul este mare, nu prin al său nume,
Naștere, avere, ci prin fapte bune;
Faptele sunt nobili, nu țărâna sa
Și acum, Movilă, aidi a ne lupta!
Căci urmașii noștri nu ne-or semăna!
Mulți români chiar astăzi la străini aleargă
Și prin ei așteaptă țara ca să meargă.
Și cum vrei ca viața la ei a afla,
Când tu nu o afli în inima ta!
Cel străin nu face niciodată bine
Fără să câștige drepturi peste tine.
Nu zic c-o să piară neamul românesc;
Dar sunt timpi în care popolii slăbesc;
Cum sunt ani în care pomul ce rodește
Nu dă nici o roadă deși înflorește.
Popolii se pleacă când mai marii lor

În descurajare cu inima mor!...
Când sunt robi ei înșiși l-a lor slăbiciune,
Cum vor face liber un popor în lume?
Popolul acela este ca sfârșit,
Este cel din urmă: e la robi robit.
Căci întot-dauna un popor se face
Mare ori nemernic, celor mari cum place.
Și să știi, aproape, că vor trece mulți ani
Până să mai vie Dragoși și Ștefani!”
Zice, pleacă, învinge. Hroit se umilă.
Purice aprodul s-a făcut Movilă.

Copilul din casă

Trage cu săgeata scutierul mare;
Unde-atinge face poarta de intrare.
Un copil din casă apoi a venit,
Turla se clădește unde a lovit.
Domnul Ștefan trage; unde-atinge face,
Biserica Putnei ce-ntre dealuri zace.
Alt copil din casă a-ntrecut pe domn,
A atins în dealul ce-l chemau Sion.
Însă domnul Ștefan zice cu asprime:
– “Un copil din casă m-a rămas pe mine!
Umilit de dânsul, domn nu mai pot fi;
Ori eu las domnia, sau el va muri!”

Un bătrân îi zice: – “Domnii din vechime
Ar fi dat lui cinste, căci a tras mai bine.
Doamne al Moldovei, tu l-ai pizmuit,
Domnul pân’ la șerbu-i azi s-a coborât!
Dacă tu dai morții cei cu hărnicie,
Cu acei nemernici ce-ar putea să fie?
Vrei să fii domn mare printre cei mai tari?
Pe supuși-nainte fă-i să fie mari!
Farul cât de luciu, focul lui dispare,
Dacă nu se pune p-o nălțime mare.
La o curte unde meritu-i gonit,
Moartea și căderea scara i-au suit.
Dacă prin războaie domnul este tare,
Numai prin dreptate va ajunge mare!”

Ștefan se gândește, apoi a vorbit:
– “O, bătrân cu minte, bine ai grăit!
Să se ierte dară cel copil din casă
Și de azi să șeadă la domneasca masă!

Mulți vrăjmași au domnii, însă cel mai rău
Este chiar mândria sufletului său.”

Ctitoriile lui Ștefan cel Mare

Ștefan cel Mare și Sfânt, cum este numit de către Biserica Ortodoxă, n-a fost numai conducător de oști, iscusit diplomat, ci și un mare ctitor de lăcașuri bisericești. Marele Voievod "au construit 44 de mănăstiri" după cum scria Grigore Ureche. Mai jos sunt prezentate doar câteva dintre ele:

Biserica "Adormirea Maicii Domnului" de la Mănăstirea Putna

La un an după cucerirea Cetății Chilia și la îndemnul Sihastrului Daniil, Ștefan cel Mare a hotărât înălțarea unui "înfloritor lăcaș, menit să întrecă în strălucire pe toate celelalte așezăminte românești ridicate până atunci pe pământul Moldovei" (Grigore Ureche). Lucrările au început pe 10 iulie 1466, iar sfințirea ei s-a făcut pe 3 septembrie 1470. Aici și-a pregătit Ștefan cel Mare locul de veci, poruncind sculptarea plăcii din marmură de Carrara, de culoare alb-gălbuie.

Biserica "Sf. Cruce" din Pătrăuți

Ridicată în 1487, pentru mănăstirea de maici de la Pătrăuți, ca un fel de spital pentru ostașii răniți. Pe o lespede aflată deasupra ușii de la intrare se găsește pisania: "Io Ștefan Voievod, domnul Țării Moldovei, fiul lui Bogdan Voievod, am început clădirea acestui hram în numele Sfintei Cruci, în anul 6995 [1487], iulie 3".

Biserica "Sf. Mare Mucenic Gheorghe" de la Mănăstirea Voroneț

Ridicată, conform legendei consemnate de Ion Neculce, după bătălia de la Valea Albă, când Voievodul s-a dus la Daniil Sihastrul. După patru luni de la începerea construcției, la 14 septembrie 1488, biserica este sfințită.

Biserica "Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul" din Vaslui

Construită în 1490, pentru a comemora strălucita victorie de la Podul Înalt, împotriva lui Soliman Pașa.

Biserica "Precista" din Bacău

A fost zidită la 1491 de către Alexandru Vodă, fiul și coregentul lui Ștefan cel Mare care își stabilise reședința la Bacău. Biserica, din cărămidă aparentă, este tipică pentru seria ctitoriilor domnești din această epocă.

Biserica "Sf. Procopie" din Milișăuți

A fost zidită de Ștefan cel Mare în 1487, lăcașul fiind închinat sfântului care se credea că i-a ajutat pe moldoveni să dobândească victoria de la Râmnic. Este asemănătoare cu Biserica din Pătrăuți, ridicată în același an.

Biserica "Pogorârea Sfântului Duh" - Dobrovăț

Înlocuind o așezare monastică în stil boieresc, mănăstirea a fost rectitorită de Ștefan cel Mare între anii 1503-1504.

Biserica "Sf. Nicolae Domnesc" din Iași

Construită între 1491-1492 și refăcută la sfârșitul secolului al XIX-lea, este cel mai vechi edificiu religios din Iași, care s-a păstrat până astăzi. Fiind situată în imediata vecinătate a vechii Curți Domnești și pentru faptul că aici au fost unși în domnie cu Sfântul și Marele Mir, aproape toți domnii Moldovei, de la Despot-Vodă până la Alexandru Ioan Cuza, bisericii i s-a spus "Sfântul Nicolae Domnesc".

Biserica “Sf. Gheorghe” din Hârlău

Înălțată în anul 1492, ca paraclis al Curții Domnești din Hârlău. A fost ridicată din piatră, fiind decorată cu brăie de cărămidă fățuită, firide și ocnițe. Din 1906, în urma restaurării, frescele exterioare (pictate în 1503, în timpul lui Petru Rareș) deteriorate cu timpul, au fost înlăturate.

Biserica “Sf. Nicolae” din Popăuți-Botoșani

Ridicată în 1496, biserica în stil trilobat, cu turla pe naos și acoperiș fragmentat, prelucrează, îmbogățindu-le, formele de plan și elementele structurate și plastice ale bisericuței “Sf. Treime” din Siret (jud. Suceava). Între lungimea și înălțimea bisericii se păstrează o proporție constantă, potrivit căreia silueta edificiului se înscrie într-un pătrat.

Biserica “Sf. Nicolae” din Dorohoi

O altă ctitorie a lui Ștefan cel Mare, înălțată în 1495. Deși restaurat de mai multe ori în perioada 1896–1921, lăcașul și-a păstrat totuși forma inițială. Are un plan triconic cu turlă pe pronaos, specific stilului moldovenesc al vremii. Biserica are una din cele mai bogate și frumoase decorații exterioare, realizată din cărămidă smălțuită.

Biserica “Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” din Războieni

Înălțată în 1496, în memoria oștenilor săi căzuți în bătălia de pe Pârâul Alb cu armata condusă de sultanul Mohamed al II-lea.

Biserica Înălțării – Mănăstirea Neamț

Mănăstirea Neamț și-a dobândit adevăratul chip, ce dăinuie până în zilele noastre, în timpul strălucitului voievod Ștefan cel Mare și Sfânt. În 14 noiembrie 1497 a fost sfințit lăcașul de închinăciune cu hramul Înălțării Domnului, ctitorie voievodală care împresionează și astăzi prin măreția și arhitectura sa.

Biserica “Sf. Apostoli Petru și Pavel” din Huși

Situată în municipiul Huși, a fost ridicată în perioada 1494–1495. În 1599 a fost refăcută de Ieremia Movilă, în 1711 incendiată de turci și reparată din noi între 1711–1715 de Nicolae Mavrocordat. În anii 1910–1911 i s-a adăugat pridvorul, iar în 1940–1945 au fost executate picturile murale interioare.

Biserica “Sf. Ilie” din Suceava

Înălțarea acestei biserici cu hramul Sf. Ilie Tesviteanul a durat cinci luni și 14 zile (1 mai – 15 octombrie 1488). Elementul care îi dă valoare de unicat este redarea completă în imagini a vieții și minunilor Sf. Prooroc Ilie, în pronaosul bisericii.

Biserica “Sf. Ioan” din Piatra Neamț

Parte componentă a complexului feudal cunoscut sub numele de Curtea Domnească, Biserica “Sf. Ioan” a fost zidită în anii 1497–1498. Din punct de vedere arhitectonic, împreună cu zidurile din Borzești și Războieni, biserica din Piatra Neamț inaugurează un stil nou, rafinat, denumit drept “stil moldovenesc”.

Biserica “Nașterea Maicii Domnului” a Mănăstirii Tazlău

Așezarea monahicească de la poalele Măgurii Tazlăului s-a făcut cunoscută mai ales după ctitorirea de către Ștefan cel Mare și Sfânt, în 1496–1497, a bisericii cu hramul “Nașterea Maicii Domnului”, apreciate de specialiști drept una dintre cele mai monumentale zidiri ridicate cu osârdia marelui voievod.

Mănăstirea Bistrița - Turnul clopotniță

În 1498, Ștefan ridică după victoria de la Codrîi Cosminului asupra regelui polon Ioan Albert, o clopotniță monumentală, cu paraclis. Clopotnița este compusă din trei nivele, paraclisul ocupând primul etaj.

Biserica "Înălțarea Sfintei Cruci" din satul Volovăț

Cea mai veche biserică de lemn din ținutul Sucevei, ridicată de Dragoș Vodă în 1346 și mutată de Ștefan cel Mare în 1468 la Putna. În anul 1500 Ștefan a construit în Volovăț o altă biserică, din piatră.

Biserica "Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul" din Reuseni

Este ctitoria din 1503 a lui Ștefan cel Mare și terminată de fiul său Bogdan al III-lea. Biserica a fost ridicată pe locul unde a fost decapitat Bogdan, nefericitul tată al lui Ștefan cel Mare.

Biserica "Adormirea Maicii Domnului" din Borzești

Construită în 1493-1494, pe locul străvechii sihăstriei din codrii seculari de pe valea Troțușului, în ținutul devenit legendar al copilăriei lui Ștefan.